

СЕЛО ПЛАВНО У СЕВЕРНОЈ ДАЛМАЦИЈИ

ИЗМЕЂУ НАДАЊА И СТРАДАЊА

Плавно, некада најразвијеније село книнске општине, данас дели судбину већине далматинских села. Становника је из године у годину све мање, куће се затварају, поједини засеоци остали су без иједног Плавањаца, плодородно плавањско поље све више обраста у коров, а зграде Основне школе уместо дечије граје данас испуњавају бале сена.

За разлику од некадашњег поштанског уреда, зграда сеоске амбуланте још је постојана, па се врата на њој отворе бар једном месечно, кад сеоски доктор, прве среде у месецу, дође да обиђе оно преосталог старијег живља у Плавну. Дашак живота, за разлику од дугачких плавањских улица, осети се једино испред једног од два сеоска храма. Ту овај пут затичемо двадесетак Плавањаца средње или старије животне доби. Дошли су, кажу, поводом славе Ђурђиц коју обележавају сваке године у својој, новој, сеоској цркви, да упале свеће и сете се својих предака, али и помолe се за нека боља времена у свом селу.

Иако бура немилосрдно шиба са свих страна, а први овогодишњи снег шири вал хладноће и са босанске и са личке стране, прилику за ретким окупљањем и још ређим дружењем челичних Плавањаца нису омели ни удруженом снагом. Свако од њих донео је шта је могао, неко колач, неко литар вина, неко флашу тек испечене ракије, а неко праве далматинске уштипке. Свештеник је донео печење, и уз праву гозбу каква је доликовала датуму и поводу, окупили су се да прозборе коју, евоцирају успомене, баце неку шалу на рачун једини-других, како би бар на тренутак заборавили и проблеме и недаће, скренули мисли са

пусте и већ истрошене свакодневице.

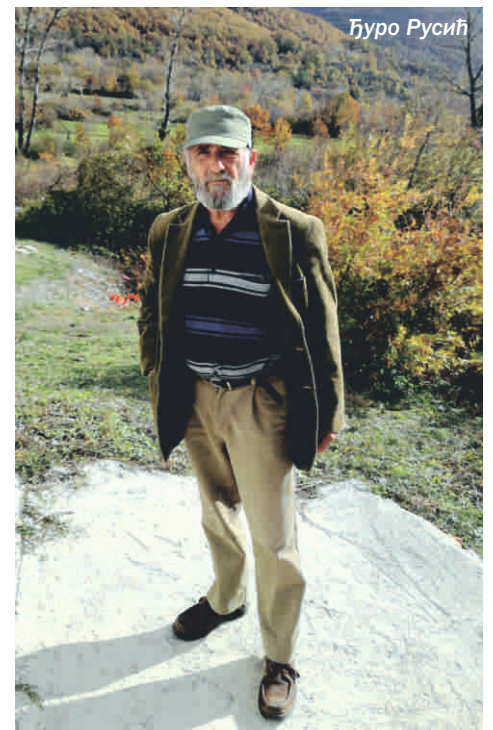
Реална ситуација није оптимистична, нема више повратка, нема некадашњих окупљања, нема ни жамора деце, ни људи који би свако јутро журно газили ка аутобусу за Книн, нема чак ни тог аутобуса, али наде још у њима има јер, како кажу, нада увек последња и умире. Присећају се тако Плавна какво је некада било, прератних година и живота у правом смислу те речи, а онда шкрто враћају на ово данас, које се ни у чему, веле, не може са оним поредити.

- Шта да вам кажем. Плавно које је, пре овог несретног рата, бројало преко две хиљаде људи, данас више нема ни стотинак. Тужно је, нарочито у ово зимско време када ови из Србије не долазе, а ови старији који још могу путовати одлазе код деце да презиме. Пусто и суморно, можете никога да не сретнете, а цело село обиђете. Некада се добро

живело, људи су се бавили пољопривредом и сточарством, а данас се свега два до три посто земље обрађује док је остало све зарасло. Прошло лето изгорела је у пожарима и четвртина површине Плавна, што је још једна додатна штета. Плавно је село које има око тридесетак засеока, међу којима су и Грубори који се најчешће спомињу на годишњицу убиства шест цивила који су тамо убијени у прошлом рату. Међутим, убиства се нису догодила само у том засеоку, већ је у протеклом рату убијено преко тридесет Плавањаца, што је много више од тих шест који се једини спомињу. У читавих шест засеока у селу данас више нико не живи - Грубори, Перићи, Ђумићи, итд. У многим засеоцима имате тек по једног, двоје или троје становника, а то вам

све говори. До многих засеока тешко је доћи јер су путеви лоши, људи је мало па се такви путеви и не обнављају. У последње две године асфалтирана су три километра већ постојећег пута. Већина становника преживљава захваљујући социјалној помоћи док мањи број њих има своје пензије. Ја сам се вратио пре седамнаест година. Како сам пре рата био директор Средње школе у Книну, након повратка вратио сам се у исту школу као професор математике. Да су многи следили мој пример, Плавно би данас живело бар као Книн. Мада, ни Книн више није ни приближно некадашњем граду, прича **Ђуро Русић** из Плавна.

Када смо већ поменули школу, не можемо а не вратити се успоменама на она срећна времена када је једна зграда у Плавну била премала да прими све ђаке. Плавно је, тада, имало централну школу са четири стотине ђака и четири подручне. Данас у тим школским објектима стоје само бале прошлогодишњег сена, уз мноштво папира, разбацаних књига и поцепаних школских дневника. Тамо, на истом месту где је давне 1770. године, Плавањце писмености подучавао лично Доситеј Обрадовић, и тамо на истом месту где је својим пером исписао своју прву „Ижицу“. Деце је данас у Плавну таман колико и прстију на једној руци, двоје средњошколаца и три основношколца који похађају школу у Книну. Плавно и Голубић некада су имали више ђака првака у својим редовима, него што их данас има цео град Книн са околином.

ДОКТОР ДОЛАЗИ ЈЕДНОМ МЕСЕЧНО, ЗУБАРА ВИШЕ НЕМА

Милорад Пајић из избеглиштва се вратио 2001. године заједно са супругом и ћерком. У Плавну му се, тада, родио и син, прво дете у Плавну рођено након рата. Његов заселак Пајићи, заједно са презименима Маринковић и Савић данас је најбројнији у Плавну и броји око двадесетак становника. Милорад, баш као и Ђуро, потврђује да се у његовом селу данас живи углавном од социјале, а просек поправљају тек њих неколико који још могу да обрађују земљу или чувају стоку.

- Деца су сад велика, ћерка је на факултету у Сплиту, а син у средњој школи у Книну. Жена и ја имамо стоку, бавимо се производњом крављег сира, носимо на книнску пијациу што произведемо, имамо неке своје сталне муштерије, и тако, иде некако. Не би се то смело више тако радити, нови прописи ЕУ доносе нова правила и у селу па је питање докле ће овако моћи. Ипак, никада се нисам показао што сам се вратио својој кући. Нисам могао више радити на црно, обијати грађевине и бити подстанар у туђим кућама. Више волим радити своју земљу и бити у својој кући. Могло би се овде живети боље али, повратка више нема, нема људи, деца која су се тамо родила овамо неће доћи тако да је тешко размишљати у том правцу. Плавно некада и сада су као небо и земља. Знате, кад сам ја ишао у школу, само из овог мог засека нас је преко двадесеторо деце ишло заједно. Већина људи радило је у Книну, Сплиту, Шибенику. По три аутобуса радника путовала су свакодневно одавде, а ево видите данас свега тога више нема, све изумири, са жалом се присећа Милорад прошлих времена поредећи их са суморном садашњошћу. Не мири се ни он да ће ово све једнога дана постати прошлост, пусто село без људи, али тренд одласка младих из читаве државе не оставља много наде ни за Плавно.

У Плавну данас нема трговине, али их обилази комби из Книна, покретна трговина у којој се снабдевају за основне животне намирнице. У сеоску амбуланту доктор долази један дан у месецу, а зубар који је ранијих година у истој имао своју ординацију, више не долази. За одлазак до двадесет километара удаљеног Книна, уским путем пуним кривина, они најстарији и не одлучују се често.

Савић Бранко убраја се међу најстарије Плавањце, али и оне који су се, само две године након рата, међу првима вратили у село. Своје село описује као специфично из више разлога, један је, каже, из Плавна се путем даље не може, већ се само истим може вратити. Плавно северно граничи са Босном, западно са Ликом, а источно опет

отац Милорад Ђекановић

Милорад Пајић

Бранко Савић

делом са Босном. После Другог светског рата у Плавну је почео економски егзодус када је велики број становника напустио ове крајеве.

- Географски је ово било и остало највеће село у книнском крају. Некада је било изразито густо насељено. Једна школа саграђена је пре Првог светског рата, а две после Другог, а знате добро да нам је овде науку и културу ширио Доситеј Обрадовић. Ми смо, ипак, саобраћајно били изоловани, и то је увек представљало отежавајућу околност како за бављење сточарством и пољопривредом тако и за налажењем посла. Уз све недостатке које има, верујте ми да је ово ипак питомији крај од оних у које сам био приморан да одем. Зато сам се и вратио. Богатији смо климом, ваздухом, сунцем, природом, а то значи здрављем. Животом данас не можемо се похвалити, али не можемо се претерано ни жалити, па рецимо да се живи симболично. Ружно би било рећи да немамо ни пута, да нам не долази пошта или да нам не долази трговина, да онај ко нема пензију нема од чега живети јер није тако. Није као што је било некада, али ни људи нису као што су били. Многи не желе да се врате, не долазе. Окупљају се у Београду, Подгорици или у неком другом граду, окупљају старине како би их сачували од заборавља, али све то могу и овде. Можемо овде то и заједно, можемо се окупити, попричати, договорити и наћи начин како да заједно помогнемо нашем селу, а знам да многи пате за њим где год данас живели. Зато их позивам и да долазе чешће, да се враћају, да своје не заборављају, мудро, зналачки и оштроумно саветује Бранко.

СЕДАМ ГОДИНА НИ ЈЕДНО ВЕНЧАЊЕ

Пре седам година у плавањску парохију дошао је и свештеник **Милорад Ђекано-**

вић. Пре рата Плавно је било засебна парохија која је бројала 550 домова и преко 2600 становника. Због бројности становништва, поред старог храма посвећеног Светом Георгију који следеће године обележава четири стотине година свога постојања, саграђена је још једна, мања црква. Пре другог светског рата ударени су њени темељи, али је завршена тек у периоду од 2004-2005 године. Следеће године, ако буде воља Божија, уз епископски благослов црква би требала бити и освештана. - Наш највећи проблем је што немамо народа. Домаћинства се брзо гасе а куће затварају. Од некадашње бројке остало је 69 домова и 110 становника, и то је за нас поражавајуће. Само пре тринаест година, у јеку повратка, Плавно је имало 360 становника, а гледајте колико их је данас. Док је још ових старијих, њихови потомци долазе да их обиђу, онда се сабирамо, док је већи део године село пусто. Плавно је одувек било на ветрометини, сва историјска дешавања и разни ратови овуда су прохујали, било је одсељавања и досељавања па се надамо и верујемо да ће тај бољи талас, талас досељавања, опет задесити Плавно, макар у некој будућности, јер ово је место Богом дано, богато водом, пољем, природом, оптимистичан је отац Милорад и поред тога што за седам година није обавио ни једну Свету тајну венчања, а крсти углавном децу чији су родитељи пореклом из овог краја, али овде не живе.

Прича по прича, успомена по успомена и тако све у круг, из године у долазећу годину, са надом да није све прошло, помирили са чињеницом да никада неће бити као што је некада било, али и вером и оптимизмом да ће бити боље него што јесте. Да се њих пита, све би другачије и све би боље, али их се не пита.

Васка Радловић